

UNIWERSYTET KAZIMIERZA WIELKIEGO

WYDZIAŁ PSYCHOLOGII

85-867 Bydgoszcz, ul. Leopolda Staffa 1

fax (0-52) 3708401 telefon (052) 3708402, 3708403

e-mail: psyche@ukw.edu.pl

Prof. dr hab. Roman Ossowski

Wydział Psychologii

Uniwersytetu Kazimierza Wielkiego

w Bydgoszczy

RECENZJA

rozprawy doktorskiej mgr Macieja Pasowicza

na temat, *Ericksonowski life coaching jako metod rehabilitacji psychologicznej dorosłych osób z fizyczną niepełnosprawnością*

**Rozprawę napisano pod kierunkiem Pana dra hab. Tadeusza M.
Ostrowskiego, prof. KAAFM**

Przedstawiona mnie do oceny rozprawa Pana mgra Macieja Pasowicza ma typowy, tradycyjny układ, charakterystyczny dla prac doktorskich o charakterze empirycznym. Składa się z części teoretycznej, metodologicznej i empirycznej. Zawiera łącznie 244 stron maszynopisu, spis tabeli i rysunków zgodę Komisji Bioetycznej oraz wzory dokumentacji badawczej i kwestionariuszy. Cytowano najważniejsze pozycje z piśmiennictwa polskiego oraz anglojęzyczne. Doktorant w dysertacji doktorskiej odnosi się do istotnego zagadnienia, jakim są nowe techniki oddziaływań rehabilitacyjnych na dorosłych z niepełnosprawnością fizyczną. **Drogą eksperymentalną Doktorant zamierza ocenić wartość life coachingu w ujęciu ericksonowskim w umacnianiu zdrowia i kompetencji życiowych osób z niepełnosprawnością fizyczną.**

Coaching to metoda pracy z klientem skoncentrowana na wzmacnianiu jego zasobów psychicznych i dobrostanu psychicznego, a także na pomaganiu klientowi w osiągnięciu ważnych dla niego celów życiowych. Coaching może pomóc takim osobom realizować ważne, życiowe zadania, a także wzmacniać kluczowe psychiczne i psychospołeczne zasoby, które pomagają w procesie adaptacji do życia pomimo niepełnosprawności.

Doktorant jest psychologiem, terapeutą i coachem. Obok pracy naukowej uprawia praktykę psychoterapeutyczną. Posiada więc ważne kompetencje naukowe i praktyczne do zajmowania się problemem zastosowania coachingu w rehabilitacji.

Część teoretyczna rozprawy składa się z trzech rozdziałów poświęconych 3 kwestiom: niepełnosprawności, dobrostanowi osób z fizyczną niepełnosprawnością oraz coachingowi w kontekście fizycznej niepełnosprawności. Doktorant szczegółowo omawia te trzy kwestie jako wchodzące w skład przyjętego i dobrze przemyślanego paradygmatu badań własnych.

1. Z dużą starannością scharakteryzował proces adaptacji osoby do życia społecznego w warunkach zaistniałej niepełnosprawności.
2. Omówił naturę dobrostanu i jego uwarunkowań, a zwłaszcza znaczenia aktywności fizycznej dla prawidłowego przebiegu procesu rehabilitacji.
3. Zaproponował koncepcję life coachingu w ujęciu ericksonowskim jako metody rehabilitacji psychologicznej i społecznej osób z fizyczną niepełnosprawnością. Koncepcję life coachingu w ujęciu ericksonowskim poddano weryfikacji empirycznej drogą dobrze zrealizowanego eksperymentu.

Część teoretyczną rozprawy oceniam bardzo wysoko:

- poszczególne kwestie opracowano w oparciu o starannie dobraną literaturę polską oraz angielską;
- przedstawiono problemy rehabilitacji w ujęciu holistycznym, a nie jedynie deterministycznym;
- opracowano podstawy modelu badań własnych określając układ zależności i współzależności;
- każda omawiana kwestia została opisana niezwykle precyzyjnie, dokładnie, bez zniekształceń lub niedomówień. Doktorant wie o czym pisze;
- Doktorant posiada niezwykle wyczucie językowe używając poszczególne pojęcia w sposób jasny, wyraźny i operatywny stosując terminologię zgodnie z Międzynarodową Klasyfikacją Funkcjonowania, Niepełnosprawności i Zdrowia. Na przykład podoba mi się, że Doktorant używa terminu klient, a nie pacjent. Jest to wyraz traktowania osoby z uszkodzeniami jako podmiotu rozwiązującego własne problemy życiowe, a nie jako osobę której trzeba pomagać i to najczęściej ze współczynnikiem miłosierdzia. Kładzie w większym stopniu na rozwój posiadanych zasobów, aniżeli deficytów. Zawsze w rehabilitacji problemem głównym powinna być kwestia wzmocnienia posiadanych zasobów ważnych dla niezależnego życia, a dopiero potem ograniczanie uszkodzeń. Z tego punktu widzenia Doktoranta można zaliczyć do przedstawicieli psychologii pozytywnej.

W **strukturze części metodologicznej** rozprawy można wyróżnić cele badań, twórczy model badań własnych będący podstawą sformułowania hipotez badawczych, charakterystykę materiału będącego przedmiotem badań, dokonano charakterystyki

zastosowanych narzędzi badawczych, trafnie dobranych metod statystycznych oraz szczegółowo opisano cały proces badań. Doktorant posiada wysoką świadomość metodologiczną i rozumienie postępowanie badawcze spełniające standardy badań oparte o fakty naukowe, tzn. za faktem naukowym musi kryć się obiektywny pomiar.

Głównym celem badań była weryfikacja efektywności life coachingu w ujęciu ericksonowskim jako metody rehabilitacji psychologicznej osób z fizyczną niepełnosprawnością. Zastosowano podejście eksperymentalne które jest uznawane jako najpewniejsza droga odkrywania nowych prawidłowości i naukowego postępu. W podejściu eksperymentalnym pytanie badawcze rozpoczyna się od partykuły *czy*, a odpowiedź brzmi *tak* lub *nie*. Trochę szkoda, że Doktorant w przyjmowanych hipotezach nie używa partykuły *czy*. Miał do tego prawo.

Cele badań zostały starannie wyartykułowane, m. in. dzięki dobrze zredagowanej części teoretycznej rozprawy. Umożliwiła ona wyartykułowanie celów badań na poziomie umożliwiającym ich weryfikację empiryczną.

Na szczególnie pozytywne odnotowanie zasługuje opracowany przez Doktoranta teoretyczny model badań (s. 81) oraz procedura badania (s.84). Ich wartość polega na:

- możliwości replikacji procesu badawczego co podnosi wiarygodność uzyskanych wyników badań;

- bycie wzorem dobrych eksperymentów realizowanych w naukach przyrodniczych i społecznych. Zastosowano pre-test, przeprowadzono starannie przygotowany eksperyment i następnie 2-krotnie badano skutki interwencji 6 sesji indywidualnych coachingu, czyli post-testy. Pierwszy post-test miał miejsce po zakończeniu procesu coachingu, zaś drugi po 4 miesiącach. Doktorantowi w drugim post-teście chodziło o pomiar – czy efekty coachingu są trwałe, stabilne.

Z wielką sumiennością opisano dobór osób do grupy eksperymentalnej i kontrolnej, uszanowano aspekty etyczne prowadzonych badań w stopniu najwyższym oraz zastosowane testy służące do pomiaru efektów eksperymentu. Grupa eksperymentalna liczyła 34 osób, zaś grupa kontrolna 30 osób. Moim zdaniem to dość duże grupy. Grupa eksperymentalna (n=34 o.b.) i grupa kontrolna (n=30 o.b.) były podobne pod względem płci, wieku, miejsca zamieszkania, wykształcenia, aktywności zawodowej, charakteru niepełnosprawności i stopnia niepełnosprawności.

Bardzo wysoka jest świadomość metodologiczna, sumiennosc i rzetelnosc Doktoranta jako badacza. Doktorant rozumie podstawy teoretyczne zastosowanych technik badawczych oraz znaczenie warunków w których prowadzono badania z punktu widzenia rzetelnosci i trafności badań.

Wyniki badań opisano w rozdziałach 5 – 7.

W rozdziale 5 dokonano weryfikacji empirycznej przyjętych hipotez badawczych. Przyjęte hipotezy zostały potwierdzone na poziomie statystycznie istotnym:

- life coaching w ujęciu ericksonowskim wpływa korzystnie na dobrostan psychiczny (dobrostan emocjonalny, społeczny i psychologiczny) i jego stabilność;

- poprawia poczucie własnej skuteczności;

- poprawia prężność psychiczną;
- wzmacnia samoocenę.

Zastosowane techniki statystyczne są w pełni adekwatne w stosunku do skal pomiarowych przy pomocy których zebrano dane empiryczne. Doktorant jest świadomy wartości podejścia ilościowego jako źródła zobiektywizowanych danych umożliwiających rezultat badań konkretnej osoby usytuować w perspektywie populacji. Stąd na przykład możemy mówić o niskim lub wysokim poczuciu własnej skuteczności badanej osoby. W wyniku oddziaływań eksperymentalnych nastąpiło wzmocnienie poczucia własnej skuteczności i jej utrzymaniu po 4 miesiącach.

Rozdział 6 zawiera opis wyników badań w ujęciu jakościowym. Badania jakościowe umożliwiają opis znaczeń jakie zdarzeniom nadaje klient psychologicznego wsparcia. Są to problemy istotne w projektowaniu koncepcji psychoterapii w odniesieniu do klienta usług psychoterapeutycznych. W rozdziale Doktorant dokonał trafnej i kompetentnej refleksji nad przeprowadzonymi badaniami własnymi. Píše o ważności coachingu w rozwoju wzajemnego zaufania między coachem a klientem, wyboru tematów dialogu ważnych dla klienta z punktu widzenia jego trudnych problemów życiowych, prezentuje wyniki dotychczasowych badań innych badaczy problemów egzystencjalnych klientów i wreszcie dokonuje opisu osiągnięć oddziaływań coachingu w percepcji samych klientów. Doktorant posiada wysokie kompetencje w zakresie artykułowania kategorii tematycznych przenikających proces coachingu. Są to: ścieżka kariery klienta i edukacja, realizacja osobistych celów, postawa wobec siebie, relacje interpersonalne, satysfakcja z życia, zdrowie, własne życie duchowe. Doktorant posiada wysokie kompetencje w zakresie rozważań na wysokim poziomie ogólności (metateorii) i jednoczesnego opisu na poziomie obserwacyjnym. Rozdział 6 oceniam bardzo wysoko. Świadczy on o wysokich możliwościach rozumienia możliwych zmian zachowań pod wpływem life coaching w ujęciu ericksonowskim.

W rozdziale 7 przeprowadzono dyskusję nad rezultatami badań pod kątem zmian w zakresie dobrostanu psychicznego (zmienna zależna) oraz zmiennych pośredniczących (poczucia własnej skuteczności, prężności psychicznej oraz samooceny). Ponadto Doktorant wyniki badań własnych wpisał do wyników badań innych autorów. To ważny atut każdego badania i dodatkowo świadczy o wysokich zdolnościach Doktoranta do tworzenia naukowych syntez.

Dokonując oceny prowadzonej analizy wyników badań mogę stwierdzić, że Doktorant posiada ważną cechę pracownika naukowego jaką jest wnikliwa dyskusja nad uzyskanymi rezultatami badań. Dodatkowo wyniki badań własnych potrafi konfrontować z wynikami badań innych badaczy danej kwestii.

Doktorant zastosował metody statystyczne w pełni poprawnie. Dodatkowo, nie wychodził poza uogólnienia do których nie upoważnia materiał empiryczny.

Wnioski z badań

Wnioski z badań są w pełni trafne. Sądzę, że można by je poszerzyć o kolejne dotyczące zastosowania metody coachingu w praktyce psychologicznej. Wyniki badań do tego upoważniają.

Reasumując stwierdzam, iż powierzona mi do recenzji rozprawa mgr Macieja Pasowicza nt. ***Ericksonowski life coaching jako metod rehabilitacji psychologicznej dorosłych osób z fizyczną niepełnosprawnością*** w pełni odpowiada wszystkim warunkom stawianym rozprawom doktorskim zgodnie z Ustawą z dnia 14 marca 2003 roku wraz z późniejszymi zmianami D.U. z 2016 r., poz. 882 i 1311, art.13.1.

Ustawa wymaga od Doktoranta rozwiązanie ważnego problemu naukowego, wykazania się ogólną wiedzą teoretyczną w danej dyscyplinie oraz umiejętnościami w zakresie samodzielnej pracy naukowej.

Praca stanowi samodzielne rozwiązanie problemu naukowego i dowodzi posiadania przez Doktoranta rozległej i prawdziwej wiedzy teoretycznej i dojrzałości naukowej. Zredagowana jest zgodnie ze sztuką pisarstwa naukowego, w pełni poprawnym językiem.

Z pełnym przekonaniem przedstawiam pracę mgr Macieja Pasowicza *Ericksonowski life coaching jako metod rehabilitacji psychologicznej dorosłych osób z fizyczną niepełnosprawnością* do dalszych etapów przewodu doktorskiego.

Namawiam Doktoranta do opublikowania rozprawy doktorskiej w formie monografii. **Rozprawa wnosi wkład do poszerzania praktyki rehabilitacyjnej o nowe skuteczne instrumenty rehabilitacji w stosunku do osób ze spektrum uszkodzeń natury fizycznej i psychicznej.** Chodzi o life coaching w ujęciu ericksonowskim.

Wnoszę o wyróżnienie rozprawy z tytułu wzorowo przeprowadzonego naukowego eksperymentu oraz ubogacenie instrumentów rehabilitacji o ericksonowski life coaching w praktyce rehabilitacyjnej. Może on także pełnić ważną rolę w kompleksowej rehabilitacji w stosunku do osób z różnymi problemami życiowymi.

Roman Orsowski

Bydgoszcz, 15 lipca 2022 r.